MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tal-15 ta' Jannar, 2009

Rikors Numru. 48/2008

David *sive* David Norbert Schembri

Versus

Avukat Ġenerali

F'din il-kawża David *sive* David Norbert Schembri ["ir-rikorrent"] qiegħed b'rikors tat-8 ta' Ottubru 2008 jitlob rimedju għax qiegħed igħid illi nkiser il-jedd tiegħu għal smigħ xieraq imħares taħt l-art. 6(1) u (2) tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali ["il-Konvenzjoni"] meta ngħatat sentenza dwar "allegazzjoni ta' ġenn" fil-proċeduri kriminali kontra tiegħu fl-ismijiet Repubblika ta' Malta *versus* David *sive* David Norbert Schembri mill-Qorti ta' l-Appell Kriminali fil-25 ta' Settembru 2008. L-Avukat Ġenerali ["l-intimat"] ressaq l-eċċezzjoni fost oħrajn illi l-proċeduri kriminali kontra r-rikorrent għadhom għaddejjin, u għalhekk din il-qorti ma għandhiex tinqeda bis-setgħat

tagħha taħt l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea [“Kap. 319”] għax ir-rikorrent għad jista’ jinqeda b’rimedji ordinarji.

Din is-sentenza tallum hija dwar din l-eċċezzjoni ta’ l-intimat.

Il-fatti relevanti li wasslu għal din il-kawża tallum seħħew hekk:

B’att ta’ akkuża ippreżentat fis-17 ta’ Frar 2006 ir-rikorrent kien mixli b’omiċidju doluż u talli ġarr arma tan-nar mingħajr il-liċenza ta’ l-awtorità kompetenti. Fil-15 ta’ Marzu 2006 ir-rikorrent ressaq din l-eċċezzjoni, fost oħrajn:

… … … li huwa għandu jitqies eżenti minn responsabbiltà kriminali *stante* illi fil-waqt ta’ l-att kien fi stat ta’ ġenn fit-termini tal-liġi u ghalhekk ukoll dana jammonta għal fatt illi minħabba fih il-kawża m’għandhiex titmexxa ’l quddiem.

L-intimat ikkontesta din l-allegazzjoni u għalhekk b’dikriet tat-30 t’Ottubru 2006 il-Qorti Kriminali ħatret tliet periti psikjatri biex “jirrelataw jekk fil-fehma tagħhom l-akkużat [ir-rikorrent] kienx fi stat ta’ ġenn skond il-liġi fil-mument tal-kommissjoni ta’ l-allegat delitt”. Il-periti psikjatri irrelataw fit-12 ta’ Marzu 2007 u qalu illi r-rikorrent ma kienx fi stat ta’ ġenn kif tifhem il-liġi fil-waqt relevanti. Billi, iżda, ir-rikorrent baqa’ jtenni l-allegazzjoni ta’ ġenn, fid-19 ta’ Ġunju 2007 inħatar ġuri biex din l-allegazzjoni tiġi maqtugħa kif igħid u jrid l-art. 620 tal-Kodiċi Kriminali [“Kap. 9”]. B’verdett mogħti fl-20 ta’ Ġunju 2007 il-ġurija sabet illi r-rikorrent ma kienx fi stat ta’ ġenn. Il-Qorti Kriminali għalhekk, b’sentenza mogħtija dakinhar stess, wara li qalet illi r-rikorrent ma kienx fi stat ta’ ġenn fiż-żmien relevanti, ordnat illi jitkomplew il-proċeduri kontra tiegħu.

Ir-rikorrent appella minn din is-sentenza iżda l-Qorti ta’ l-Appell Kriminali b’sentenza mogħtija fil-25 ta’ Settembru 2008 ċaħdet l-appell, wettqet is-sentenza tal-Qorti Kriminali u ordnat illi jitkomplew il-proċeduri quddiem dik il-qorti.

Ir-rikorrent, fir-rikors tiegħu tat-8 t’Ottubru 2008 li bih inbdew il-proċeduri quddiem din il-qorti, igħid illi bis-sentenza tal-25 ta’ Settembru 2008 il-kwistjoni dwar l-allegazzjoni ta’ ġenn “ġiet definitivament maqtugħa … … … u għalhekk huma eżawriti r-rimedji ordinarji kollha”. Fin-nota tiegħu tas-16 ta’ Diċembru 2008 kompla jgħid illi:

… … … meta titqajjem l-eċċezzjoni tad-demenza fil-proċess penali, din tiġi deċiża mhux flimkien mal-mertu imma bħala kwestjoni li tiġi rimessa għall-verdett tal-ġurati. F'dan il-każ mhux kontestat li l-kwestjoni tqajmet, u ġiet deċiża mill-ġurati, u wara kien hemm appell li ġie deċiż ukoll. Il-kwestjoni ma tistax terġa' titqajjem fi proċeduri kriminali. Għalhekk fl-istadju li jmiss tal-ġuri fil-mertu ma hemm l-ebda rimedju ordinarju x'wieħed jista' juża.

Imbagħad isemmi s-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem ["il-Qorti Ewropeja"] fil-każ ta' Kadem *versus* Malta[1].

L-intimat, min-naħa l-oħra, igħid illi l-proċedura dwar l-allegazzjoni ta' ġenn "hija l-ewwel parti minn proċedura aktar wiesgħa li t-tieni stadju tagħha – u *cioè* dak tal-ġuri li għandu jgħaddi r-rikorrent għall-allegat reat – għadu ma sarx".

Id-dispożizzjonijiet tal-Konvenzjoni li taħthom ir-rikorrent qiegħed jitlob rimedju huma dawk ta' l-art. 6(1) u (2) li fil-partijiet relevanti jgħidu hekk:

ARTIKOLU 6

(1) Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u ta' l-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa intitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. … … …

(2) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm ma jiġix pruvat ħati skond il-liġi.

L-eċċezzjoni ta' l-intimat hija mibnija fuq il-*proviso* għall-art. 4(2) tal-Kap. 319:

4. (2) Il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili għandu jkollha ġurisdizzjoni oriġinali li tisma' u tiddeċiedi kull talba magħmula minn xi persuna skond is-subartikolu (1) ta' dan l-artikolu, u tista' tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tiżgura t-twettiq tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali li għat-tgawdija tagħhom tkun intitolata dik il-persuna:

---

[1] Rikors numru 55263/00, maqtugħ fid-9 ta' Jannar 2003.

Idża l-qorti tista’, jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk tagħmel, tirrifjuta li teżerċita s-setgħat tagħha skond dan is-subartikolu f’kull każ meta tkun sodisfatta li mezzi xierqa ta’ rimedju għall-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur dik il-persuna skond xi liġi ordinarja oħra.
Il-qorti tifhem illi l-ħarsien taħt l-art. 6 tal-Konvenzjoni huwa mogħti lil min għandha tingħatalu deċiżjoni dwar id-drittijiet u l-obbligi ċivili tiegħu jew – dak li hu relevanti għall-każ tallum – dwar akkuża kriminali miġjuba kontra tiegħu. Fil-każ tallum għadha ma ngħatat ebda deċiżjoni dwar drittijiet u obbligi ċivili tar-rikorrent jew dwar l-akkuża kriminali li nġiebet kontrieh. Id-deċiżjoni li ngħatat hija biss dwar jekk għandhiex jew le titmexxa ’l quddiem il-kawża dwar l-akkuża kriminali. Għalkemm ingħatat deċiżjoni, li hija wkoll finali, illi l-kawża kriminali kontra r-rikorrent għandha titmexxa ’l quddiem, dan huwa biss episodju fil-proċess li għandu jwassal għad-deċiżjoni dwar l-akkuża.
Sabiex tara jekk il-proċess tad-deċiżjoni dwar l-akkuża kriminali kisirx il-jeddijiet tar-rikorrent imħarsa taħt l-art. 6 tal-Konvenzjoni, il-qorti trid tqis il-proċess kollu, u mhux episodju wieħed meħud waħdu. Għalkemm dwar id-deċiżjoni fuq jekk ir-rikorrent għandux jiġi msejjaħ biex iwieġeb għall-akkuża ma hemmx rimedju ordinarju ieħor, għax dik id-deċiżjoni hija finali, dwar id-deċiżjoni fuq l-akkuża nfisha il-proċess ordinarju għadu għaddej, u għalhekk ir-rikorrent għadu jista’ jinqeda bir-rimedji li tagħtih il-liġi ordinarja. Dan huwa relevanti għax il-jedd imħares taħt l-art. 6 huwa dwar id-deċiżjoni fuq l-akkuża kriminali, u mhux dwar id-deċiżjoni fuq jekk ir-rikorrent għandux jiġi msejjaħ biex iwieġeb għall-akkuża.
Lanqas ma hija relevanti s-sentenza fil-każ ta’ Kadem, li fuqha qiegħed jistrieħ ir-rikorrent. F’dak il-każ, li kien dwar l-art. 5, mhux l-art. 6, tal-Konvenzjoni, Kadem kien fittex rimedju kontra l-arrest tiegħu waqt li kienu għaddejjin proċeduri għall-estradizzjoni tiegħu. Il-Qorti Ewropeja kienet sabet illi Kadem ma kellux jistenna li jintemmu l-proċeduri ta’ l-estradizzjoni qabel ma jfittex rimedju kontra l-arrest tiegħu. F’dak il-każ, iżda, ir-rimedju li kien qiegħed ifittex Kadem kien kontra l-arrest innifsu, mhux kontra l-estradizzjoni, u, billi f’dak il-waqt kien miżmum b’arrest, kienet meħtieġa deċiżjoni dwar il-legalità ta’ l-arrest għax,

jekk l-arrest kien illegali, kien iġarrab ksur tal-jedd fondamentali jkun xi jkun l-eżitu finali tal-proċeduri għall-estradizzjoni.

Fil-każ tallum ma hux hekk għax id-deċiżjoni illi l-kawża kriminali kontra r-rikorrent għandha titmexxa ’l quddiem, fiha nfisha u weħedha, ma tolqot ebda jedd fondamentali mħares taħt l-artikolu tal-Konvenzjoni li fuqu qiegħed jistrieħ ir-rikorrent.

Billi għalhekk hija tal-fehma illi r-rikorrent għandu mezzi xierqa ta’ rimedju taħt il-liġi ordinarja, il-qorti tagħżel illi ma tinqediex bis-setgħat tagħha taħt il-Kap. 319.

L-ispejjeż ta’ dan l-episodju għandu jħallashom ir-rikorrent.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------